

JOLANTA MAŁECKA-KUKAWKA

ANEKS

MATERIAŁY KRZEMIENNE Z RADZIEJOWA KUJAWSKIEGO, STANOWISKO 1, WOJ. WŁOCŁAWEK

Prezentowany inwentarz krzemienisty pochodzi ze stanowiska 1 w Radziejowie Kujawskim, woj. Włocławek. Materiały z tej rozległej osady kultury pucharów lejkowatych pozyskano w trakcie badań powierzchniowych oraz ratowniczych badań sondażowych¹. Autorka opracowania ceramiki z tego stanowiska — w świetle przeprowadzonej analizy — zakłada homogeniczność materiałów². Wartość poznawczą inwentarza obniża jego mała liczebność (30 okazów) oraz fakt, iż jedynie 4 pochodzą z jam, 8 z przemieszczonych warstw z wykopów sondażowych, pozostałe zaś z powierzchni. W związku z powyższym opracowanie ograniczymy do szczegółowej prezentacji materiałów oraz ogólnego komentarza.

Prezentacja materiałów dokonana zostanie w myśl zasad przedstawionych w pracy A. Dzieduszyckiej-Machnikowej i J. Lecha³ oraz J. Lecha⁴.

OGÓLNE UWAGI O CHARAKTERZE INWENTARZA

W strukturze surowcowej zwraca uwagę znaczna ilość krzemienia czekoladowego (30%). Chronologię stanowiska określano na „późną fazę wiórecką o cechach tworzącej się stylistyki lubońskiej”⁵. Niestety nie dysponujemy dostateczną ilością informacji o strukturze surowcowej inwentarza ze stanowisk kujawskich, łączonych z wymienionym poziomem chronologicznym. Jedynie na stanowisku 14 w Tarkowie zarejestrowano 18,2% krzemienia czekoladowego oraz na stanowisku 50 w Tarkowie — 7,1%, na pozostałych 4 stanowiskach „tarkowskiego kompleksu osadniczego” krzemieni importowanych nie stwierdzono⁶. Podobnie na stanowisku w Pałczu 100% inwentarza stanowił krzemień narzutowy bałtycki⁷. Także w Wielkopolsce na stanowisku w Lasku na około 1000 artefaktów krzemienistych zidentyfikowano jedynie 1 egzemplarz z krzemienia czekoladowego⁸. Stanowiska o zbliżonej chronologii, pochodzące z ziemi chełmińskiej, dostarczają inwentarzy o niskiej lub zerowej frekwencji krzemieni

¹ M. Rybicka, *Materiały kultury pucharów lejkowatych ze stanowiska 1 w Radziejowie Kujawskim, woj. włocławskie*, Zob. niniejsza publikacja, s. 39—74.

² Rybicka, *op. cit.*

³ A. Dzieduszycka-Machnikowa, J. Lech, *Neolityczne zespoły pracownicze z kopalni krzemienia w Sępólnie*, Wrocław 1976, s. 136—149.

⁴ J. Lech, *Przemysł krzemienisty społeczności jordanowskiej z Tyńca Małego, gm. Kobierzyce, „Silesia Antiqua”*, t. 28: 1981, s. 74—90.

⁵ Rybicka, *op. cit.*

⁶ A. Kośko, *Udział południowo-wschodnio-europejskich wzorców kulturowych w rozwoju niżowych społeczeństw kultury pucharów lejkowatych*, Poznań 1981, s. 143.

⁷ B. Maciukiewicz-Czarnecka, *Materiały z osady kultury pucharów lejkowatych na stan. 5 w Pałczu, pow. Bydgoszcz*, FAP, t. 21: 1972, s. 23.

⁸ M. Kowiańska-Piaszykowska, M. Kobusiewicz, *Materiały z osady ludności kultury pucharów lejkowatych z Lasku, pow. Poznań*, FAP, t. 17: 1966, s. 34.

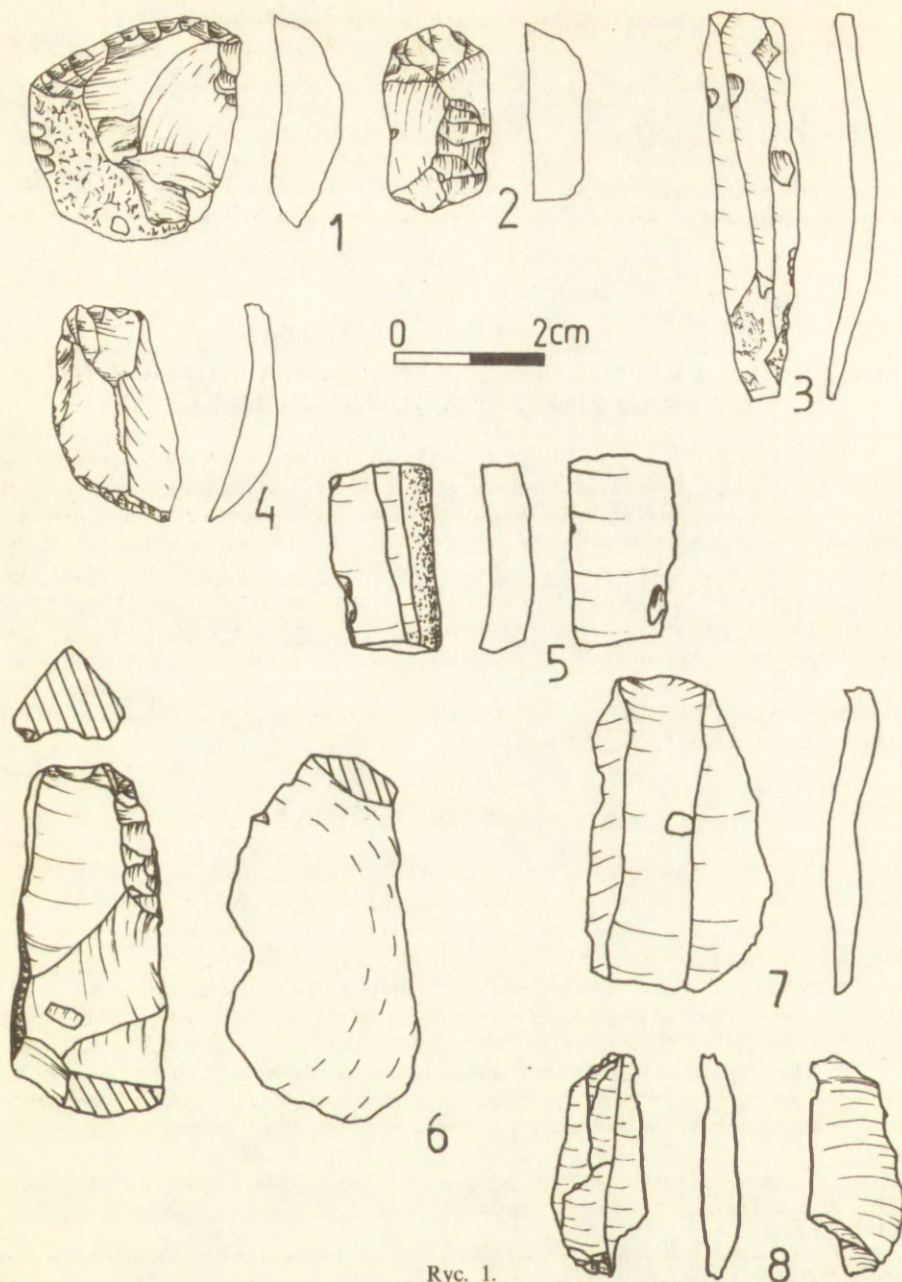

Tabela 1. Struktura surowcowa materiałów krzemienych w Radziejowie Kujawskim, stan. 1, woj. Włocławek

Surowiec	Jamy	Wykopy	Z powierzchni	Razem
narzutowy bałtycki	2	6	9	17
czekoladowy	—	2	7	9
nieokreślony	2	—	2	4
Razem	4	8	17	30

Tabela 2. Struktura materiałów wg grup inwentarzowych na stan. 1 w Radziejowie Kujawskim, woj. Włocławek

Grupy inwentarzowe	Jamy	Wykopy	Z powierzchni	Razem
I. Formy przedrdzeniowe i rdzeniowe	—	—	—	—
II. Wióry i ich fragmenty	—	1	4	5
III. Odlupki i odpadki	1	5	13	19
IV. Narzędzia	3	2	1	6
Razem	4	8	18	30

Tabela 3. II grupa inwentarzowa: wióry i ich fragmenty

Kategorie klasyfikacyjne	Jamy	Wykopy	Z powierzchni	Razem
C. Wióry z ułamaną częścią piętkową	—	—	1	1
H. Fragmenty środkowe wiórów	—	1	3	4
Razem	—	1	4	5

Dane uzupełniające: szerokość wiórów mieści się w granicach 12–16 mm; grubość w granicach 2–5 mm; wielkość naturalnej powierzchni na stronie górnej fragmentów wiórów: 1. degrosisa owe całkowicie 90% powierzchni naturalnej — 1; 2. degrosisażowe częściowo 10–90% powierzchni naturalnej — 1; 3. negatywne całkowicie 10% powierzchni naturalnej — 3.

Tabela 4. III grupa inwentarzowa: odlupki i odpadki

Kategorie klasyfikacyjne	Jamy	Wykopy	Z powierzchni	Razem
A. Odlupki	1	2	1	4
F. Odpadki	—	2	7	9
G. Fragmenty naturalne kongrecji	—	2	4	6
Razem	1	6	12	19

Dane uzupełniające: 1. Wielkości odlupków mieszczą się w przedziale 19–54 mm; 2. Wielkość powierzchni naturalnej na stronie górnej odlupków i odpadków; a. całkowicie degrosisażowe 90% powierzchni naturalnej — 6; b. częściowo degrosisażowe 10–90% powierzchni naturalnej — 5; c. całkowicie negatywne 10% powierzchni naturalnej — 8.

Tabela 5. IV grupa inwentarzowa: narzędzia

Kategorie klasyfikacyjne	Jamy	Wykopy	Z powierzchni	Razem
A. Drapacze	2	—	—	2
B. Rylce	—	—	—	—
C. Półtylczaki	—	—	—	—
D. Tylczaki	—	—	—	—
E. Wiórowce	—	—	—	—
F. Narzędzia z obróbką bifacjalną	—	—	—	—
G. Przekłuwacze, wiertniki, pazury	—	—	—	—
H. Narzędzia kombinowane	—	—	—	—
I. Narzędzia z wiórków	—	—	—	—

Kategorie klasyfikacyjne	Jamy	Wykopy	Z powierzchni	Razem
J. Narzędzia łuszczeniowe	—	—	—	—
K. Zgrzebla	—	1	—	1
L. Odlupki retuszowane, raklety, wióry retuszowane	1	1	—	2
M. Narzędzia rdzeniowe	—	—	—	—
N. Tłuczki	—	—	1	1

importowanych⁹. Stosunkowo wysoki udział krzemienia czekoladowego na stanowisku 1 w Radziejowie Kujawskim odpowiadałby raczej wczesnowióreckiemu horyzontowi chronologicznemu, np. na stanowiskach: 16 w Poczalkowie — 37,9% krzemienia czekoladowego, Podgaju, stan. 7A — 29,1%, Dąbrowie Biskupiej, stan. 14 — 25,6%¹⁰, a także w Gaju 33,3% i Wietrzychowicach — 31,0%¹¹.

Zestaw narzędzi z omawianego inwentarza przedstawia formy banalne, mieszczące się w konwencji niżowego krzemieniarstwa kultury pucharów lejkowatych.

Przyczyną tak wysokiej frekwencji krzemienia czekoladowego może być fakt, iż większość materiałów pochodzi z powierzchni; zabytki zbierane były przez kilka lat, niejednokrotnie przez miejscową ludność, co mogło być powodem sztucznej selekcji materiałów (7 okazów na ogólną liczbę 9 z krzemienia czekoladowego).

Uniwersytet M. Kopernika
w Toruniu

JOLANTA MAŁECKA-KUKAWKA

Appendix

FLINT MATERIALS FROM RADZIEJÓW KUJAWSKI, SITE 1, WŁOCŁAWEK PROVINCE

The presented flint inventory was discovered during the surface survey and rescue test excavations conducted on site 1 at Radziejów Kujawski, Włocławek province. It is difficult to determine its character owing to a small number of specimens in the assemblage: 30 finds; 4 of them come from pits, 8, from the disturbed layers in the trenches, the remaining ones, from the surface. It is also difficult to distinguish the settlement phases.

The chronology of site 1 at Radziejów Kujawski was determined on the basis of pottery analysis as „the Late Wiórek phase with the characteristics of Luboń stylistics in a state of formation” (Rybicka 1990). A high percentage of chocolate flint is of particular interest here (30%). Unfortunately, we do not possess enough information about the raw material structure from other Kuyavian sites. Comparing the assemblage under discussion to the flint inventories from Pałcz, site 5, Tarków, site 50, Luboń, site 3 and Gaj and Wietrzychowice, we noticed that the chocolate flint frequency in the assemblage is similar to the frequency on the Early Wiórek sites. A majority of the materials comes from the surface, and this may explain the high percentage of chocolate flint.

⁹ J. Małicka-Kukawka, *Krzemieniarstwo ludności kultury pucharów lejkowatych na ziemi chełmińskiej* [w:] *Neolit i początki epoki brązu na ziemi chełmińskiej*, Toruń 1987, s. 121—140.

¹⁰ A. Prinke, R. Rachmajda, *Recepcja surowców małopolskich w krzemieniarstwie faz I—III kultury pucharów lejkowatych na Kujawach* [w:] *Kontakty pradziejowych społeczności Kujaw z innymi ludami Europy*, Inowrocław 1988, s. 109—110.

¹¹ H. Młynarczyk, *Materiały krzemienne z grobowców kujawskich w Sarnowie, Gaju, Leśniczówce, Wietrzychowicach*, „Światowit”, t. 35: 1982, s. 55—95.